

Формування виконавських інтерпретацій як один із шляхів творення нового світосприйняття. Виконавські інтерпретації творів Ф.Ліста у сучасному навчальному процесі

Гріньова В.В.,
викладач I категорії
з класу теоретичних дисциплін
Кам'янець-Подільської дитячої
музичної школи ім. Т.Ганицького
(м.Кам'янець-Подільський)

Використання творів Ф.Ліста на уроках музично-теоретичних дисциплін

У статті розглядається методика використання творів угорського композитора Ференца Ліста на уроках сольфеджіо та музичної літератури в дитячій музичній школі.

Ключові слова: сольфеджіо, музична література, музичні твори, навички.

За останні кілька десятиріч у методиці викладання сольфеджіо відбулася низка докорінних змін. Змінилися не тільки методи викладання, але й зміст і мета предмета. Перебудова методів викладання сольфеджіо була багато в чому пов'язана з виробленням нових, прогресивних методів виховання музикантів, що базується на поглибленні й розвитку найцінніших сторін музичної педагогіки минулого.

Сольфеджіо як дисципліна має давні й багаті традиції, фундамент яких закладений і укріплений багатьма видатними музикантами й педагогами, а саме, М.Дилецьким – в Україні; Глінкою, Варламовим, Римським-Корсаковим, Майкапаром, Рубцем та іншими в Росії; Керубіні, Панцероном, Шеве, Кероеном, Лавиньяком, Риманом, Далькросом – на Заході. Усі вони залишили по собі методичну літературу, посібники, збірники вправ, дослідження, присвячені питанням виховання музичного слуху.

Вагомим досягненням наступних педагогів-теоретиків у галузі сольфеджіо слід вважати багатосторонню розробку ними принципів ладового виховання слуху й широке впровадження в практику сольфеджіо художньої музичної літератури, заснованої на народній пісні, музиці інших народів, а також класичній музиці.

Основне завдання сольфеджіо – організація музичного слуху учня і його розвиток, а також навчання активному використанню слуху у творчій, виконавській практиці.

Сольфеджіо в буквальному значенні означає вправу для голосу в співі по нотах без слів, але називаючи ноти (з італійської – від назви нот *соль* і *фа*). Не можна вважати єдиною метою сольфеджіо тільки навчання читання нот з аркуша й чистому інтонуванню. Так визначати мету цього курсу було б неправильним. Уміння читати ноти й точно інтонувати є лише необхідною базою для навчання, умовою для досягнення більш глибоких, і важливих завдань.

У підсумку проходження курсу сольфеджіо учень повинен уміти: точно, виразно, ритмічно інтонувати мелодику класичної й сучасної музики в різних складах (гомофонному, песенно-подголосковому, імітаційно-поліфонічному) та у фактурі різної складності (одноголосі, двоголосі тощо); записати нотами мелодію, завершений фрагмент музичного твору й невеликий закінчений твір; визначати на слух елементи музики як ізольовано, так і у взаємодії в живій фактурі; розрізняти й виявляти у виконанні ладові й ритмічні особливості, характерні для даного стилю.

У класі сольфеджіо бажано вміло комбінувати індивідуальне навчання із груповим. Навички сольфеджіо повинні опиратися на музичну грамотність учня. Характер класних занять з виховання слуху містить низку особливостей, що нагадують заняття за фахом: виконання завдань з сольфеджіо вимагає вияву музикальності, терпіння в оволодінні знаннями. Очевидним є те, що виразний спів по нотах художніх прикладів становить заняття, близьке до виконавства, особливо, коли мова йде про ансамблеве інтонування багатоголосся.

Комбінація в сольфеджіо рис і особливостей, властивих теоретичним дисциплінам, з одного боку, і спеціальності – з іншого, висуває свої вимоги до майстерності педагогів. Це зумовлено тим, що музичний слух кожного учня має притаманні йому якісні особливості й у класі сольфеджіо учні відрізняються один від одного не тільки за рівнем підготовки, але й за індивідуальною своєрідністю їх музичних обдарувань. Отже, при загальних програмних вимогах до певної групи учнів у цілому педагог завжди мусить уміти гнучко враховувати індивідуальні особливості учня. У класі сольфеджіо маємо поєднувати індивідуальне навчання із груповим.

Педагогічна майстерність необхідна для викладання сольфеджіо ще через неодмінний обов'язок збудити в учня інтерес до занять. Захоплення заняттями з сольфеджіо – абсолютно необхідна умова для досягнення позитивних результатів. Практика показує, що не вдається домогтися значних результатів у розвитку слуху там, де панують нудьга й формальне проведення занять.

Розділами сольфеджіо, що визначають планування процесу викладання і його перспективу, є ладове і ритмічне виховання, розвиток внутрішнього слуху й музичної пам'яті; розвиток мелодичного, гармонічного і поліфонічного слуху.

Набуваючи навичок співу з аркуша, записуючи музичний диктант, учень знайомиться з різними стилями народної творчості, із здобутками українських і зарубіжних композиторів. Педагог, добираючи й систематизуючи матеріал, має робити це таким чином, щоб поряд із технічними навичками виховувати й музичний смак учня.

Слухання музики, сольфеджування поєднується з доповненням відомостями з музичної грамоти. Цей процес має протікати таким чином, щоб кожний новий елемент музичної грамоти сприймався учнем як засіб музичної виразності. Виховуючи слух, важливо враховувати ступінь обдарованості дитини. З менш обдарованими учнями, маємо використовувати більше музичного матеріалу з тим, щоб вони засвоїли поставлене на уроці завдання. Відібрані художні зразки творів, у якості матеріалу для сольфеджування й співу з текстом, сприяють загальному розвитку учнів, а також набуттю ними гарного музичного смаку.

Дуже корисно в класі сольфеджіо використовувати твори, які вивчаються на уроках музичної літератури, які доповняють ту або іншу тему. Щодо використання здобутків Ф.Ліста, то композитор як сміливий новатор, збагатив і розширив виразні засоби музичного мистецтва (мелодію, гармонію, інструментування). В інструментальну мелодію Ліст увів елементи мовних інтонацій, підкреслену декламаційність, що йде інколи від прийомів ораторського мистецтва, увів принцип монотематизму, що полягає в утворенні зовсім різних за своїм характером тем з єдиної тематичної основи (сам Ліст уважав подібне перетворення тем, засноване на техніці вільного варіювання, розгортання мотивів, головною рисою свого композиційного методу). Ліст часто звертався до так званої мелодіо-характеристики, що немов окреслює ті чи інші життєві ситуації, думки, почуття, причому напрям, у якому відбувається характерна «трансформація» мотиву, цілком визначається поетичним образом. Особливо значні досягнення композитор досяг у галузі гармонії. У його музичному мистецтві вперше були різнобічно використані засоби гармонічного забарвлення (контрастні зіставлення, альтеровані гармонії, енгармонійні заміни, використання старих натуральних ладів і ін.). Ліст був одним з найбільших майстрів інструментування, що застосували нові прийоми, які ґрунтувалися на глибокому проникненні в природу оркестрових тембрів. У своїх добутках Ліст часто звертався до образів народного життя, побуту своєї батьківщини, до її пісень і танців. Композитор використовував їх і у своїх симфонічних творах, ораторіях і фортепіанних п'єсах. Багато національних особливостей, характерні для угорського стилю вербункош (особливо заключні ритмічні й мелодійні формули й багата різноманітна фігурація) і чардашу (синкопована пунктирна ритміка, сильне акцентування й ін.), а також деякі мелодичні, ритмічні й гармонічні елементи угорської народної музики знайшли застосування у творчості Ліста.

На теперішній час предмет музична література входить у навчальні плани всіх музичних навчальних закладів: дитячих музичних шкіл, музичних училищ і вишів. Безумовно, залежно від цілей і завдань кожного навчального закладу змінюються зміст і методи викладання предмета. Так, у молодших класах основою засвоєння є розвиток емоційного сприйняття, яскравість і усвідомленість музичних відчуттів. Педагог має виховувати дисципліну, правильну спрямованість слухової уваги, активність у нагромадженні слухових вражень. Для учнів молодших класів необхідний яскравий, емоційно насичений показ музичних прикладів, рухів, і тільки поступове виведення із практики деяких теоретичних знань.

У середніх класах, де рівень інтелектуального розвитку дітей вище, основною роботою має стати дізнання, зіставлення й засвоєння усвідомлених явищ. На цьому рівні педагог зобов'язаний виховати самостійність дітей і продовжувати прищеплювати їм інтерес до музики, розвивати навички практичного використання отриманих знань і вмінь; в середніх класах – на основі наявного музичного досвіду – відбувається розвиток самостійності в судженнях і висновках, удосконалення знань і навичок. У старших класах основна увага педагога спрямовується на виховання музичного мислення, творчої активності, самоконтролю, здатності до теоретичних узагальнень; виховання логічного мислення й творчої активності в застосуванні на практиці отриманих знань і навичок. Виходячи з вище сказаного, творчість угорського композитора Ф.Ліста повністю відповідає вимогам викладання предметів з музично-теоретичних дисциплін у різних класах. Так, у розкритті теми «Пейзаж у музиці» доцільно використати твір Ф.Ліста. Етюд «Шум лісу»; а для розкриття теми «Внутрішній світ людини в музиці» – ноктюрн «Мрії кохання»; у темі «Елементи музичної мови. Музична інтонація» (інтонації запитання та відповіді, прохання та погрози) використовуємо тему

вступу з симфонічної поеми «Прелюди» Ф.Ліста. Концертний етюд La leggerezza op.144 №2 використовуємо для висвітлення теми «Мистецтво музичного виконавства» (Виконання музики. Музичні інструменти: фортепіано).

Таким чином, упродовж вивчення курсів музично-теоретичних дисциплін учні мають опрацювати значну кількість вокальних та інструментальних творів. Ознайомлення зі зразками художньої музичної літератури в їх цілісному вигляді (включаючи і твори Ф.Ліста) підвищить інтерес до навчання, сприятиме збагаченню музичних вражень, виховає в учнів здатність глибше сприймати зміст художніх творів. Зазначимо, що дисципліни сольфеджіо та українська і зарубіжна музична література полягають не тільки у вивченні, але й у розвитку музичних даних учнів. І чим ширше й різноманітніше буде матеріал для опрацювання, тим успішніше й ґрунтовніше буде розвиватися музичний слух учнів, закріплюватися навички.

Список використаних джерел та літератури:

1. Барабошкіна А.В. Методика викладання сольфеджіо в дитячій музичній школі / Антоніна Василівна Барабошкіна // Музгіз. – 1963. – С.7.
2. Вахромеев В.О. Методика викладання сольфеджіо / Вахромей Олександрович Вахромеев // Музика. – 1966. – С.7-9.
3. Давидова О.В. Методика викладання сольфеджіо / Олена Василівна Давидова // Музика. – 1981. – С.28.
4. Келдиш Г.В. Музична енциклопедія / Георгій Всеволодович Келдиш // Радянська енциклопедія. – М. – 1973. – С.307.
5. Островський А.І. Методика теорії музики й сольфеджіо / Аркадій Ілліч Островський // Музгіз. – 1954. – С.14-15.
- 6.

Аннотація

В статті розглядаються методи використання приведеної венгерської композиції Ференца Ліста на уроках сольфеджіо і музичної літератури в дитячій музичній школі.

Ключеві слова: *сольфеджіо, музична література, музичні твори, навички.*

Дашковский В.Я.,

професор кафедри спеціального фортепіано ОГМА ім. А.В. Неждановой, кандидат педагогічних наук (г.Одеса)

О программе «Мефисто-вальса» Ф.Листа, некоторых его пианистических трудностях и путях их преодоления

В статті розглядаються питання програми «Мефисто-вальса» Ф. Ліста, деякі піаністичні труднощі його виконання та шляхи подолання цих труднощів.

Ключові слова: *романтизм, танець, Фауст, Мефистофель, техніка, скачки, апплікатура, поема.*

«Мефисто-вальс» № 1 Ф. Ліста – одно из лучших и популярных фортепианных произведений не только в творчестве композитора, но и во всей романтической музыке. В этом году исполняется 150 лет со дня его создания.

В подзаголовке «Мефисто-вальса» пишется: «Эпизод из «Фауста» Н. Ленау («Танец в сельском шинке»)). Этим подзаголовком Ф.Лист подчеркивает, что программа «Мефисто-вальса» связана с поэмой «Фауст» замечательного австрийского поэта Николауса Ленау (1802 – 1850 гг.), настоящее имя и фамилия которого были Франц фон Штреленау. Один из крупнейших исследователей творчества Ф. Листа – Я.И. Мильштейн уточняет то, что композитор опирается в своем произведении на шестую главу поэмы Н. Ленау, которая называется «Пляска». Здесь и веселая крестьянская свадьба, и влечение Фауста к одной из танцующих девушек, и саркастические насмешки Мефистофеля. В этой главе есть и упоительные картины любви, увлекательная пляска, зачарованный лес и пение соловья. Музыка «Мефисто-вальса» передает эти «картинные» частности программы, тем не менее она прежде всего психологична.